

Urbi et Orbi

V textu se budou střídát dva pohledy. Místní - vyjádřený slovy: **toto místo** (myslí se tofet v údolí Ben Hinom) a obecný - vyjádřený slovy: **toto město** (myslí se Jeruzalém) a dokonce i všechna ostatní města. Skoro jako požehnání římského biskupa, které uděluje každou neděli městu a světu (Urbi et Orbi). Jenže tady nepůjde o požehnání, půjde o těžké soudy pro toto místo a toto město.

Jeremjáš se vrací na místo, kde už jednou byl. Pán Bůh tam k němu mluvil a Jeremjáš naslouchal srdcem (Popisuje to v předcházející kapitole Jeremjášova proroctví 18:1-17). Teď se má vrátit zase na totéž místo. Po pravdě, když zveřejnil to, co mu tam Pán Bůh potichu svěřil a vyhlásil slovo Hospodinovo, měl solidní potíže z vyšších míst. Mohl si tedy říci: "Hospodine, chtěj po mně cokoliv, ale tohle už bych nemusel... Nešlo by to jinak? Nehodilo by se ti jiné jeruzalémské údolí?"

Přátelé, občas se musíme vrátit na místa, kde jsme byli, kde to nebylo moc příjemné. Musíme navzdory zcela zřetelnému nebezpečí dokončit začatou práci. Jeremjáš jde opět Střepnou branou ven, na jihozápad od města, do údolí Ben Hinom, nebo na jeho konec jižně od Jeruzaléma, kde bylo místo nazývané - *Tofet*.¹ To je synonymum pro pozemské peklo. Na tomto místě bylo moře střepů, které tam házeli hrnčíři, když už nezbývalo nic jiného, než pokazenou nádobu zničit. Tam se také házely střepy z nádob, které prošly svou lhůtu životnosti.

A navíc, tentokrát tam Jeremjáš nejde sám! Pán Bůh slibuje, že tam dá zprávu pro *bradaté* - starší lidu (politiky, jejichž název *starší* znamenal také vousatý) a náboženské, kněžské starší. Vousatí otcové měli slyšet Boží prohlášení podobně tak, jak dává prezident Obama svoje avizované prohlášení za přítomnosti všech důležitých lidí před Bílým domem. Takový *brífink* nebeské vlády.

Jeremjáš si na Boží povel ještě kupuje láhvi, nádobu.² Není to lahvička balené vody, je to hliněná nádoba, kterou hrnčíř vypálil. Jeremjáš nebere žádný zmetek, který stejně nemá životnost, bere živou, dobrou a použitelnou nádobu. Koupí, zaplatí a jde:

¹ Hospodin řekl toto: Jdi a kup hliněnou lahvičce vytvořenou hrnčířem. *Vezmi s sebou některé ze starších lidu a ze starších kněží* ² a vyjdi do údolí Hinómova syna, které *leží u vchodu do Střepné brány a volej tam slova, která k tobě budu mluvit.* ³ Řekni: Slyšte Hospodinovo slovo, judští králové a obyvatelé Jeruzaléma. (Jeremjášovo proroctví 19:1-3)

Teď to, prosím, pozorujte: **Toto místo a toto město**. Jeremjáš je v jeruzalémském sběrném dvoře, ale mluví nejenom o něm, ale i o celém městě. Na konci kapitoly pro větší názornost jde až do chrámu a tam opakuje slova z toho místa, z *Tofet*. Naznačuje, že

¹ Hebrejské ha-tōpheth תופת v pozmeněné podobě nazývané *Tofet* není s jistým překladem - něco jako *plivanec*, nebo *jáma*, nebo *odpad* či *spalovna*. Vychází se ze dvou možností, ve kterých je slovní hříčka: *Toph* je hebrejský výraz pro *buben*, *tamburínu*, kterou se překrýval pláč obětovaných dětí a nebo *taph* (nebo také *toph*), což znamenalo *pálit*. Vlastně tam neustále hořely ohně, na kterých se pálily zbytky zvířecích obětí a nepořádku, který město produkovalo.

² Bude to dnes soubor hříček. Hebrejové se vyjadřovali rádi v souzvučích, rádi brali dva či více smyslů slova, mudrovali a zvažovali. Hebrejské slovo pro *ruiny* zní podobně jako slovo *nádoba*. Jeremjáš zase připravuje performanci, ve které si musí výsledek velmi osobně všichni svědci domyslet.

nebude rozdíl mezi místem odpadu a místem svatosti. Ba, že se místo odpadu propadne ještě hlouběji, než bylo.

Toto praví Hospodin zástupů, Bůh Izraele: Hle, přivedu na **toto místo** *takové* zlo, že každému, *kdo o něm uslyší*, bude znít v uších, ⁴ protože mě opustili a odcizili *mi toto místo*, pálili na něm oběti jiným bohům, které neznali oni, ani jejich otcové, ani judští králové a naplnili **toto místo** krví nevinných. ⁵ Vystavěli Baalova návrší, aby své syny spalovali ohněm *jako* zápalné oběti Baalovi, což jsem nepřikázal, ani jsem *o tom* nemluvil, ani mi *to* nepřišlo na mysl. (Jeremjášovo proroctví 19:3-5)

Mohli bychom namítat, že Pán Bůh přece chtěl ohnivou obět syna Abraháмова! Chtěl a nebo nechtěl?! ³ Na to je třeba odpovědět: Nechtěl! Nechtěl používat devastující zvyk ničení lidských životů v oběti nesmyslnému božstvu, to mu skutečně ani nepřišlo na mysl. Chtěl po Abrahámovi, aby mu obětoval syna, více než třicetiletého muže, který se *musel nechat* obětovat od vetchého starce Abraháma. A zároveň, jak bylo vidět, Bůh nechtěl, aby tato oběť byla dokonána, stačila mu ochota. Později - ale to už je z Nové smlouvy - přijal celý život, celou obět svého Syna.

⁶ Proto hle, přicházejí dny, *je* Hospodinův výrok, *kdy* se už **toto místo** nebude nazývat Tófet, ani údolí Hinómova syna, ale údolí zabíjení. ⁷ Na **tomto místě** zmařím plán Judejců a *obyvatel* Jeruzaléma a před jejich nepřáteli je nechám padnout mečem a rukou těch, kdo usilují *o* jejich život. (Jeremjášovo proroctví 19:6-7)

Sběrný dvůr měl svůj řád. Prakticky stále tu hořely ohně, na kterých se spalovaly zbytky. Teď se ale z tohoto místa stává skladiště mrtvol, které nikdo nebude pohrbívat, stane se z toho popraviště a zmizí jakýkoliv řád. Lidé peklo Pánu Bohu ukradli a stvořili si něco ještě hroznějšího. On by i to peklo zvládal, kdežto lidé se usnesli, že z pekla radši udělají nebe. A výsledek? Máme vůbec název pro něco, co je horší, než peklo? Tady padnou všechny plány na záchranu, tady se vyprázdní všechny naděje. Jeremjáš stále drží v ruce nádobu. Je tu možná sl. hříčka – sloveso *baqqoti* souzní s *baqbuq* (nádobu); tedy – *vyprázdním* jako když se vylévá voda. Izraelitům slovní hříčky vrtají hlavou, jsou zvyklí slovo přežvykovat daleko více, než my. Nám proletí tlustým střevem... (pardon)

Jejich mrtvoly vydám za potravu nebeského ptactva a zemské zvěře. ⁸ Učiním **toto město** *předmětem* hrůzy a úžasu; každý, *kdo* jím bude procházet, se zhrozí a podiví se všem jeho ranám. ⁹ Způsobím, že budou jíst maso svých synů a maso svých dcer; budou jíst maso jeden druhého v obležení a v úzkosti, kterou jim přivodí jejich nepřátelé a ti, kdo usilují *o* jejich život. (Jeremjášovo proroctví 19:7-9)

Kanibalismus v obležených městech zmiňuje Jeremjáš proto, že to má nadiktováno. Nechce nás a ani Jeruzalémské děsit. Je-li někdo ochoten obětovat své syny a dcery Molochovi, pak se masem synů a dcer (které by si chtěl nechat) bude žít! To není horor, který vymyslel scénárista v posteli. To je horor, který nastal. Máme svědectví Josefa Flavia, že se něco takového dělo i při obléhání Jeruzaléma v roce 17 po Kristu.⁴

Ale teď to konečně přijde. Teď lidé pochopí, proč stále drží tu nádobu. Bude rozbita! Archeologové připomínají že v Egyptě, ve dvanácté dynastii - to je asi 18. či 19. století před Kristem - lidé psali na nádoby jména démonů a všeho, čeho se chtěli zbavit, a pak tu

³ Viz: Kniha Genesis 22:1nn

⁴ Josefus Flavius, Židovská válka 6.3.4

nádobu rozbili na padrt'. Věřili, že se tím všeho zlého zbavili. Jeremjáš však dělá něco úplně jiného:

¹⁰ Potom před očima mužů, kteří půjdou s tebou, rozbij lahvič ¹¹ a řekni jim: Toto praví Hospodin zástupů: Tak jako se rozbije hrnčířova nádoba, že *ji* už není možné dát dohromady, tak rozbij tento lid a **toto město**. (Jeremjášovo proroctví 19:10-11)

Když Hebrej rozbije nádobu, říká tím, že se to, co bylo vevnitř, najednou vyvalí ven. Není už utajený vnitřní svět hmoty, je jen rozbitá a rozptýlená jednota. Jako Země, měsíc a planety jsou roztržštěnými střepy poletujícími vesmírem. Jako ženich s nevěstou, když se rozbije pohár, ztratí svou domnělou krásu dvou ideálních jedinců a bude se jen více a více ukazovat pravda o tom, jak jsou obyčejní. A tu hromádku střepů může dát dohromady jen láska, jen zázrak.

Za městem Jeruzalémem se rozbila nádoba života Ježíše Krista. Byl konec, zbyly jen střepy. A bylo tu místo jen pro zázrak vzkříšení, pro nové stvoření. Nám to nedává rozum, ale Bůh to umí dokonce i z vypečených střepů.

Zpět k Jeremjášovi (omlouvám se za exkurz). Jeremjáš převedl pozornost z údolí Tofet na město. Jde o existenci města. Teď se ukázala jeho křehkost:

V Tófetu budou pohřbívát, až už *nebude* místo k pohřbívání. ¹² To udělám **tomuto místu**, je Hospodinův výrok, a jeho obyvatelům a učiním **toto město** podobné Tófetu. ¹³ Jeruzalémské domy a domy judských králů budou nečisté jako místo Tófet — všechny domy, na jejichž střeších pálili oběti celému nebeskému zástupu a lili úlitby jiným bohům. (Jeremjášovo proroctví 19:11-13)

A aby to spojení tohoto místa a tohoto města dokonal až do konce, Jeremjáš přešel z údolí do chrámu a všechno zopakoval. Jak uvidíme příště, nezůstalo to bez odezvy...

¹⁴ Jeremjáš přišel z Tófetu, kam ho Hospodin poslal prorokovat, postavil se na nádvoří Hospodinova domu a řekl všemu lidu: ¹⁵ Toto praví Hospodin zástupů, Bůh Izraele: Hle, přivedu na **toto město** a na všechna jeho města všechno to zlo, které jsem proti němu mluvil, protože zatvrdili svou šíjí a má slova neposlouchali. (Jeremjášovo proroctví 19:14-15)

Otázky k debatě:

1. Nikdy nejde jen o naše místo, naši rodinu, naše zaměstnání. Vždycky a zároveň jde o naše město a naši zemi. Pán Bůh rušil parcelování života na soukromou a zbožnou či státní sféru. Jak vnímáme svůj život? Popište jeho vazby na celou společnost.
2. Kde je naše křehkost, známe ji? Dovedeme zpovědníkovi popsat svá nejkřehčí místa? A neděsíme se a neohrnujeme zbožně nos nad tím, když se nám zpovědně svěřují ctihodní bližní s nějakými naprosto nízkými křehkostmi? Jsme jen hliněné nádoby!
3. Když Pán Bůh vyprázdní naše plány... Tak jako vyprázdnil a zrušil plány Jeruzalémských. Znáte tu chvíli? Co pak cítíte a co pak děláte?
4. Zkuste popsat, jak Bůh dává dohromady něco nového, jak ze střepů povstává nový člověk, nové vztahy, nová síla... Jak vypadají Boží divy u vás doma?
5. Proč Izrael, znajíc živého Boha, uctíval Baaly a pátil dětské oběti Molochům? Jaké mohly být důvody? Byl to strach z pekelné diktatury, protože kdybych to neudělal, byl bych zničen s celou rodinou? Byla to touha po jednoduché a vypočitatelné zbožnosti oproti nevypočitatelnému a neřiditelnému Hospodinu? Byla to ochota podstoupit ty nejhroznější oběti, abych dosáhl toho, co chci, oproti zbožnosti, kde se musím

odevzdat celý, abych dělal to, co chce Hospodin (a já někdy až tak moc nechci)? Co myslíte?!